

Sigurd Örjangård

grundare av J.U.F.

Sigurd Örjangård, som gick bort 1968, föddes 1886 i Karlstad och studerade först juridik och därefter lantbruk och hade som agronom tjänster som lärare och rektor på olika lantmannaskolor. Han tog 1917 initiativet till JUF. Från 1929 ägnade han sig helt åt detta sitt livsverk och i JUF gav han landsbygdens ungdom ökade bildningsmöjligheter. Också i sitt omfattande skriftställarskap vände han sig främst till lantungdomen. De litterära anlagen blommade upp när han 1944 blev bofast på Sollerön. Mest kända är hans verk Lantungdomen väljer yrke, Duktigt Folk, Lantungdomens klubbverksamhet och hans förnämliga verk: Anor och minnen — Svenska släktgårdar genom tiderna. Dessutom har han gett ut en levnadsteckning över ”jordbruksaposteln” P J Rösiö och Jordbruket i Dalarna under 100 år.

Sigurd Örjangård hade under sin tid som ledare för JUF en oerhörd arbetsbörda. Han höll 1000-tals föredrag runt om i landet och anlätades dessutom ofta i grannländerna. Och JUF-bladet var en viktig informationskälla för rörelsen men nog så arbetskrävande sidouppgift för chefsideologen och den entusiasmerande generalsekreteraren. Hur han dessutom hann att mycket aktivt och under många år verka inom Radionämnden, Föreningen Norden, Hembygdsförbundet och Gymnastikförbundet — ja det förstår man bara inte.

JUF/Unga Odlare

Agronom Sigurd Örjangårds bärande idé: För ungdomen — genom ungdomen har alltid förblivit ledstjärnan inom JUF och dess klubbverksamhet Unga Odlare. Just att den praktiska självverksamheten skapar arbets- och studieglädje var vad han som den stora eldsjälens strävande efter. JUF föddes en sommardag 1917 som en flammande fyrbåk, mot första världskrigets mörka, rullande orosmoln. En ung, entusiastisk värmlänning, humoristisk och seg optimist, lantmannarektorn Sigurd Svensson (Örjangård efter sitt jordförvärv på Soll) tog som en ny S:t Göran upp striden mot vantrivselns drakar på landsbygden. Sigurd Örjangård var rörelsens initiativtagare och banbrytare — JUF är hans livsverk. Arbetsglädje hos de unga genom egna små försöksodlingar och tävlingar har just tack vare honom stått på rörelsens banér.

Den goda kontakten med USA varifrån Sigurd Örjangård i viss mån fick uppslag i starten betydde bl.a. frikostig personlig och finansiell hjälp från Rockefellerfonden.

Vid JUF:s start 1918 kom plöjningstävlingar att bli en populär, samlande aktivitet. Även om odlingsverksamhet så småningom och framför allt inom Unga Odlare kom att bli dominerande, så var under hela Sigurd Örjangårds JUF-tid tävlingar för den vuxnare ungdomen vad som i första hand drog de stora skarorna vuxen lantungdom till rörelsen. Tävlingar i djurbedömning förlades ofta till någon week-end med utställning av odlade produkter — ”skördefest” — och drog stor publik. Och tävlingen ”Prydnad kring hemmet” följdes gärna upp av någon tidning under hela tävlingsåret så att de enskilda insatserna följdes av många intresserade läsare. Den mycket stora tävlingen i släktgårdsinventering organiserades i samarbete med Sveriges Lantbruksförbund och Samfundet för Hembygdsvård och Sigurd Örjangård satte själv kronan på verket genom sin ytterst värdefulla dokumentsamling över utvalda släktgårdar: Anör och Minnen.

Under JUF:s första år förekom det ofta att man löste sin lokalfråga genom att köpa kulturhistoriskt intressanta byggnader och inreda dem till bygdegårdar. Så skedde t. ex. med Sparsätra gamla prästgård, med Kisa bygdegård, Spekeröds omgjorda 1700-tals ryggåsstuga m. fl.

Under Finlands krigså bidrog JUF med många finlandsaftnar till att skapa moraliskt stöd för Finlands sak i våra bygder. Fortsatt nordiskt samarbete över gränserna var också mycket fruktbringande för rörelsen och gav nyttigt erfarenhetsutbyte även med Danmark och Norge.

Verksamheten rullar vidare — JUF vill dana duktiga och framsynta yrkesmän. Den verksamhet som bedrivs är storslagen. Den fyller oss alla — som lärt känna den inifrån under Sigurd Örjangårds dagar — med oförställd beundran. Vid ett jubileum yttrade Sigurd Örjangård bl. a.: ”Den generation av ungdom jag tillhörde stod i början av århundradet nyfiken inför den förändring i jordbrukets ansikte som vi då mera anade än skönjde konturerna av. Det var en tid av romantiska spekulationer, oändliga diskussioner och bävande glad undran inför framtiden. En avundsvärd tid. Men varje tids ungdom är avundsvärd. Ritningen är gjord till en arkitektoniskt skön byggnad. Hos medveten ungdom av i dag finns mindre av nyfikenhet än av mognande till målmedveten handling. Det är också vad som behövs. Jag tror att denna ungdom tveklöst skall axla bördan att bära stenar till byggnaden.”

JUF/Unga Odlare har utvecklats i takt med tiden under efterföljande sekreterares goda och framsynta ledning. Och många av Sigurd Örjangårds idéer har anammats av andra organ till lantungdomens fromma.

Örjangården — fristad i gammal kulturbygd

Det var på en cykeltur i vår ungdom, berättar fru Inga-Märta Örjangård, som min make fångades av Sollerön och den ålderdomliga gården invid vikingafältet. Året var 1918. Den gamla ön i Siljan var kanske inte lika upptäckt som socknarna runt Siljan börjat bli och måhända fanns det ännu kvar något av det ursprungliga äkta som lockade. Hur som helst var det ingen svårighet för Sigurd Örjangård att genast känna sig hemmastadd bland Soldbyggarna. Deras naturliga sätt låg bra till för jordbrukarungdomarnas apostel, som med aldrig sinande humor och med värländsk berättartalang hade sinne för vardagslivets många tillfällen till trivsamt samvaro. Det är kanske en förutsättning för en livsgärning som Sigurd Örjangårds, att de närmaste både i familj och hembygd delar tron och vardagsmödan.

Örjangården ligger vid vikingarnas gamla gravplats på ön — på en av Solls urgamla boplatser och samtidigt en av de vackraste, och dess gam-

la stuga torde vara en av öns äldsta byggnader. Birgitta Örjangård-Håkansson med make Evald Håkansson ha övertagit och på ett pietetsfullt sätt fortsatt förvalta den gamla gården i sann Örjangårds-anda.

Och i Barbros "hemgift" fanns en Sollerötavla med pappa Sigurds hymn till den gamla gården:

Här, där flaggan nu vajar i topp över låga små stugor
här gingo de, led efter led av urgammal solleröätt:
Orädd, soldaten, och Örjan-Nils, krokiga gubbar med frugor,
njöto sin torftiga lycka på hederligt svenskmannasätt.

Det var rovor och kornbröd och saltad strömming från staden,
det var hårdår med svält och med slit och med brännvin som tröst.
Målet var frihet och föda, och vapnen var piken och spaden,
trogna sin heder de böjdes och lades i graven en höst.

Här, där flaggan nu vajar i topp över stugor, som glatt lysa röda.
det flödar av kostliga rätter, av frukter är täppan full.
En tanke vi sände till dem, som här först bröto bygd och med möda
gjorde sitt livsverk i armod och tro utan hopp om silver och gull.

Heder åt den, som reste en gång med ryggås vår stuga
och röjde vår steniga jord, nu mullrik och mustig som få.
Örjangården är liten men stolt, åt en kung kan den duga,
till ofödda släktled med heder i arv skall den gå.

Att skriva om JUF och Sigurd Örjangård är en uppgift som är intressant, romantisk, nostalgisk — men nästan omöjlig — om jag vill göra rättvisa åt JUF och dess initiativtagare. För mig kom JUF med idéer som gjorde "livet på landet" intressant. Alla barn vill leka vuxna. Jag och min bror var inga undantag. Vi hade egna land och egna djur på låtsas och så vitt jag kan minnas var både vi pojkar och våra djur tillfreds med detta arrangemang. JUF:s konsulent tog kontakt med far och vi fingo sköta egna odlingar under klubbledarens överinseende. Det blev genast mycket viktigare och riktigare. Vi skulle ha bokföring och det var rent av så att vi klarade uppgifterna i vår skola lättare tack vare att vi hade "erfarenhet" när man började tala om bokföring m.m. Men så var problemet att vi skulle sälja våra produkter i hemmet. Och det var

inte så lätt. JUF var inte så tokigt ur föräldrarnas synpunkt så länge vi pojkar blev mera intresserade av jordbruk (och mindre av motorcyklar...).

Det hade varit tävling och priser fick vi. Men så kom JUF-konsulenten och framhöll för oss att priserna i tävlingen är inte det viktigaste — det viktigaste är att vi blir kunniga i jordbruk och husdjurskötsel. Det tyckte vi pojkar var ett rätt tråkigt snack. Påminde alltför mycket om skollärares tal om att ”lära för livet och sånt”. . . . Det var nästan så vi tänkt sluta med våra JUF-odlingar. Svårt att sälja vad vi fick fram, och skulle vi så inte få ha tävling heller! Då kanske inte heller Hallands Nyheter skrev om oss och vår odlarklubb längre?

Men så kom Sigurd Örjangård och han framhöll att visst skulle vi ha tävlingar och priser och vi var helt överlyckliga och ju längre han talade desto mer intresserad blev jag och flyttade mig längre och längre fram på stolsitsen tills jag slutligen hamnade framför! Det var min första kontakt med Sigurd Örjangård.

Tack vare att jag redan som 12-åring fick denna kontakt med Sigurd Örjangård och därefter hade en nästintill religiös tro på hans klubbverksamhetsidé hade jag ett oerhört stöd av honom under min tid inom JUF/Unga Odlare.

Sannerligen: Vad stort sker, det kan ske tyst — som när fröet gror om våren, myllat av en erfaren och kärleksfull hand.

John Silfvergård
f. d. J.U.F.-konsulent